

Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор з науково-педагогічної роботи

В.Л. Шаран

15 травня 2018 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

МЕДИЧНА ЕТИКА

Галузь знань 22 Охорона здоров'я

Спеціальність 227 Фізична терапія, ерготерапія

Статус дисципліни: за вибором студентів

Навчально-науковий інститут фізичної культури і здоров'я

Кафедра філософії імені професора Валерія Григоровича Скотного

Дані про вивчення дисципліни

Форма навчання	Курс	Семестр	Загальний обсяг дисципліни	Кількість годин						Курсова робота	Вид семестрового контролю		
				Кредити ЄКТС	Аудиторні заняття						Самостійна робота	Залік	Екзамен
					Разом	Лекції	Лабораторні роботи	Практичні заняття	Семінарські заняття				
Денна	2	1	4/120	64	32	-	-	32	86	-	+	-	
Заочна*	2	2	3/90	8	4			4	82	-	+	-	
Заочна	2	1	5/150	8	4			4	142	-	+	-	

* на основі ОКР «Молодший спеціаліст»

Робоча програма складена на основі освітньої програми та навчального плану підготовки фахівців першого (бакалаврського) рівня вищої освіти.

Розробник:

Л.К. Фоменко, кандидат філос. наук, доцент кафедри філософії імені професора Валерія Григоровича Скотного.

Схвалено на засіданні кафедри філософії імені професора Валерія Григоровича Скотного
Протокол № 4 від 23 квітня 2018 р.

Завідувач кафедри В.А. Бодак
Підпис

Схвалено на засіданні науково-методичної ради історичного факультету.
Протокол № 4 від 30 квітня 2018 р.

Схвалено на засіданні науково-методичної ради університету.
Протокол № 5 від 15 травня 2018 р.

1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета навчальної дисципліни: розкрити предметну специфіку медичної етики у наявному розмаїтті етичних проблем, що виникають в процесі здійснення медичної діяльності, та основних підходів до їх з'ясування.

Предмет: медична етика як складова професійної етики; як сукупість принципів і норм моралі і поведінки медичних працівників, що орієнтують їхню професійну діяльність впродовж історії розвитку медицини.

Завдання:

- засвоєння теоретичних основ медико-етичних знань в історії їхнього розвитку та пошук способів та можливостей їх «введення» у контекст сучасної практичної медицини;
- формування навичок розкриття змісту основних принципів та категорій медичної етики;
- формування навичок застосування рефлексивного мислення при необхідності надання моральної оцінки ситуаціям, що виникають у суспільному, культурному, студентському та загалом у повсякденному житті;
- формування навичок надання моральної оцінки новим відкриттям в галузі біомедичного знання та осмислення можливостей їх впровадження в практику медичної діяльності;
- формування навичок фіксування медико-етичних проблем та розгляду їх у широкому соціокультурному контексті.

Заплановані результати навчання:

Студент повинен знати: *терміни і поняття:* етика, мораль, моральна норма, моральна цінність, моральна свідомість, моральні мотиви, благо, добро, зло, сенс життя, ставлення до смерті, обов'язок, відповідальність, справедливість, честь, гідність, сором, совість, свобода; *принципи:* співчуття, милосердя, любов; *загальні особливості медико-етичних знань* доби Античності, Середньовіччя, Ренесансу, Нового часу та тих, що покликані дати медико-етичні відповіді на сучасні виклики науково-технічного прогресу; *змістовні та смислові акценти сучасни медико-етичних пошуків, пов'язаних:* а) зі специфікою медичної діяльності (характер спілкування між медичними працівниками, між лікарем і пацієнтом і т.д.); б) з можливістю впровадження в медичну практику нових наукових та технологічних засобів лікування хворих людей (прививки, генна інженерія, клонування, штучне запліднення, аборт, трансплантація тканин та органів, зміна статі та ін.); в) з новим переосмисленням «старих» медико-етичних питань (збереження лікарської таємниці, збереження орієнтиру на милосердя та любов до хворого в умовах все більшої комерціалізації медицини та ін.).

Студент повинен уміти:

А) Загальна компетентність:

- 1) опрацьовувати медико-етичні першоджерела;
- 2) складати якісні конспекти медико-етичних першоджерел;
- 3) встановлювати зв'язки між медико-етичними концепціями, порівнювати їх;
- 4) оцінювати медико-етичну значущість конкретної концепції;
- 5) аналізувати першоджерела, виявляти головні питання та ідеї у вивченому творі, самостійно використовувати отримані медико-етичні знання для оцінки реальних подій, проблемних ситуацій.

Б) Компетентність, що відповідає предметові:

- 1) розкривати зміст основних термінів, понять та принципів, засвоєних у процесі вивчення

- курсу;
- 2) аналізувати джерела медико-етичних знань та визначати їх місце в історичному поступі медицини;
  - 3) виявляти значущість провідних медико-етичних ідей минулого для з'ясування сучасних проблем;
  - 4) давати змістові характеристики сучасним медико-етичним проблемам та визначати наявні в літературі піходи до їх з'ясування;
  - 5) визначати роль об'єктивних та суб'єктивних факторів в ситуаціях надання переваг того чи іншого підходу до з'ясування певної медико-етичної проблеми;
  - 6) окреслювати роль особистості лікаря, його моральних орієнтирів в лікувальному процесі.

Місце у структурно-логічній схемі: Навчальна дисципліна «Медична етика» є складовою гуманітарної підготовки бакалаврів фізичної терапії, ерготерапії, яка вивчається після курсу філософії, загальної теорії здоров'я та передуює вивченню історії української культури.

Зміст дисципліни.

Тема 1 Медична етика в загальній системі етичного знання

Тема 2 Мораль як соціальний феномен.

Тема 3 Мораль і спільноти.

Тема 4 Поняття і структура моральної свідомості.

Тема 5 Сенс життя і ставлення до смерті

Тема 6 Категорії моральної свідомості у медичному окресленні.

Тема 7 Моральна самосвідомість медичного працівника.

Тема 8 Етика спілкування у сфері медичної діяльності

Тема 9 Етичні проблеми трансплатології

Тема 10 Етичні проблеми абортів, контрацепції та стерилізації

Тема 11 Етичні проблеми евтаназії

Тема 12 Етичні проблеми впровадження генно-інженерних технологій

Тема 13 Етичні проблеми клонування

Структура навчальної дисципліни.

Назва теми	Кількість годин								Кількість годин			
	Денна форма навч.				Заочна форма навч. (1 р.10 міс)				Заочна форма навч.			
	Лекції	Лабораторні заняття	Семін. заняття	СРС	Лекції	Лабораторні заняття	Практичні (семін.) заняття	СРС	Лекції	Лабораторні заняття	Практичні(семі н.) заняття	СРС
1 семестр												
Тема 1. Медична етика в загальній системі етичного знання	4		2	6	2			6	2			10
Тема 2. Мораль як соціальний феномен.	2		2	8				6				11
Тема 3. Мораль і спільноти.	2		2	8				6				11
Тема 4. Поняття і структура моральної свідомості.	2		4	8				6				11

Тема 5. Сенс життя і ставлення до смерті	4		2	6	2			6	2			11
Тема 6. Категорії моральної свідомості у медичному окресленні.	4		4	6			2	6			2	11
Тема 7. Моральна самосвідомість медичного працівника	2		2	4				7				11
Тема 8. Етика спілкування у сфері медичної діяльності	2		4	6			2	6			2	11
Тема 9. Етичні проблеми трансплатології.	2		2	6				7				11
Тема 10. Етичні проблеми абортів, контрацепції та стерилізації	2		2	7				7				11
Тема 11. Етичні проблеми евтаназії	2		2	7				7				11
Тема 12. Етичні проблеми впровадження генно-інженерних технологій	2		2	7				6				11
Тема 13. Етичні проблеми клонування	2		2	7				6				11
Разом за семестр	32		32	86	4		4	82	4		4	142

3. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Зміст лекційного курсу для студентів денної форми навчання

№	Перелік тем лекцій, їх анотації	Кількість годин
1	Медична етика в загальній системі медичного Знання 1. Етос і мораль [1; 2; 3; 4; 6;] 2. Етика як філософська наука [1; 2; 3; 4; 6; 9; 10] 3. Предмет і завдання професійної етики [1;5; 8;23; 25; 27; 30] 4. Специфіка медичної етики [1;5; 8;23; 25; 27]	4
2	Мораль як соціальний феномен 1. Процес виникнення та виокремлення моралі. [1; 2; 3; 4; 6;] 2. Мораль і право. [1; 2; 3; 4; 6; 9;10] 3. Мораль і звичай [1; 2; 3; 4; 6; 9;10] 4. Мораль і політика [1; 2; 3; 4; 6; 9;10]	2
3	Мораль і спільноти 1. Етичні пріоритети у стосунках спільнотами [2; 3; 4; 6; 9; 10] 2. Мораль і соціальна диференціація суспільства [1; 2; 3; 4; 6; 9] 3. Етичні проблеми національних відносин [1; 2; 3; 4; 6;9; 10] 4. Канони медицини про переваги в наданні медичної допомоги	2

	(залежно від соціального статусу хворого чи національної ідентифікації) [1; 5; 8]	
4	<p>Поняття і структура моральної свідомості</p> <p>1. Норми, принципи та мотиви як елементи моральної свідомості. [2; 3; 4; 6; 9; 10]</p> <p>2. Добро як провідна ідея моральної свідомості.[2; 3; 4; 6; 9; 10]</p> <p>3. Моральне зло, його походження і сутність.[2; 3; 4; 6; 9; 10; 18; 20; 24]</p> <p>4. Взаємовідношення добра і зла. .[2; 3; 4; 6; 9; 10; 18; 20; 24]</p>	2
5.	<p>Сенс життя і ставлення до смерті</p> <p>1. Проблема сенсу життя. [1; 3;4]</p> <p>2. Способи осмислення людського буття. [1; 3;4]</p> <p>3. Феномен смерті. [4;15; 17]</p> <p>4. Смерть і безсмертя. Мрії і реальність. [4;15; 17]</p> <p>5. Здоров'я і хвороба у сенсожиттєвому окресленні. [5; 8; 24;28; 26; 29]</p>	4
6.	<p>Категорії моральної свідомості у медичному окресленні.</p> <p>1. Обов'язок [1; 3;4;5; 8]</p> <p>2. Відповідальність[1; 3;4; 5;8]</p> <p>3. Справедливість 1; 3;4;5; 8]</p> <p>4. Щастя [1; 3;4;5;8; 11; 12; 21]</p> <p>5. Свобода [1; 3;4; 5; 8]</p>	4
7.	<p>Моральна самосвідомість медика</p> <p>1. Честь і гідність людини у медичному «вимірі» [1; 3;4; 5; 8]</p> <p>2. Совість як головний чинник моральної самосвідомості. [1; 3;4; 5; 8]</p>	2
8.	<p>Етика спілкування у сфері медичної діяльності</p> <p>1. Моральні аспекти взаємовідносин між медичними працівниками (лікар – лікар, лікар – середній медперсонал, медична сестра – молодший медперсонал) [1; 3;4; 5;6; 8]</p> <p>2. Моральні проблеми, що виникають у просторі спілкування медиків і пацієнтів. [1; 3;4; 5; 6;8]</p> <p>3. Лікарська таємниця. [1; 3;4; 5;6; 8]</p>	2
9.	<p>Етичні проблеми трансплатології</p> <p>1. Біомедична суть трансплатології та індивідуальність людини. [6; 19; 23]</p> <p>2. Моральні аспекти трансплатології органів і тканин. Проблема донорства.[6;16; 17; 19; 23]</p> <p>3. Трансплатологія чи реаніматологія: перспективи розвитку. [16;17;19; 23]</p>	2
10.	<p>Етичні проблеми абортів, контрацепції та стерилізації</p> <p>1. Узаконене вбивство: чи існує його медичне чи правове виправдання? [1;5;6;8]</p> <p>2. Моральні аспекти абортів, контрацепції та стерилізації. [1;5;6;8; 12; 19;20; 24; 33]</p>	2

11	Етичні проблеми евтаназії та канони медицини 1. Етичні канони медицини: історія і сучасність. [1;5;6;8] 2. Чи може лікар і лікувати, і вбивати? [1;5;6;8] 3. Моральні наслідки евтаназії. [1;5;6;8; 12; 19;20; 24; 33]	2
12	Етичні проблеми впровадження генно-інженерних технологій 1. Генетичний код та індивідуальність людини. [1;5;6;8; 12] 2. Чи можливо надійно прогнозувати наслідки генно-інженерних процедур? [1;5;6;8; 14;17;25; 27] 3. Моральні аспекти генної інженерії. [1;5;6;8; 17;25;27; 33]	2
13	Етичні проблеми клонування 1. Історія клонування. [6] 2. Біологічна суть клонування. [6] 3. Клонування людей і проблема походження, сутності та собистісної ідентифікації людини. [6;8; 11;12; 14; 17;] 4. Моральні аспекти генетичних експериментів на людях та передбачуваність їхніх наслідків для майбутнього людства. [6;8; 11;12; 14; 17;31]	2
Разом за семестр		32

**Зміст лекційного курсу для студентів заочної форми навч. (1 р.10 міс)
та заочної форми**

№	Перелік тем лекцій, їх анотації	Кількість годин
1	Медична етика в загальній системі медичного Знання 1. Етос і мораль [1; 2; 3; 4; 6;] 2. Етика як філософська наука [1; 2; 3; 4; 6; 9; 10] 3. Предмет і завдання професійної етики [1;5; 8;23; 25; 27; 30] 4. Специфіка медичної етики [1;5; 8;23; 25; 27]	2
2	Сенс життя і ставлення до смерті 1. Проблема сенсу життя. [1; 3;4] 2. Способи осмислення людського буття. [1; 3;4] 3. Феномен смерті. [4;15; 17] 4. Смерть і безсмертя. Мрії і реальність. [4;15; 17] 5. Здоров'я і хвороба у сенсожиттєвому окресленні. [5; 8; 24;28; 26; 29]	2
Разом за семестр		4

**Перелік семінарських занять
для студентів денної форми навчання
1 семестр**

№ з/п	Тема семінарського заняття	Кількість годин
1.	Медична етика у загальній системі етичного знання [1; 5; 6; 8; 9; 10]	2

2.	Мораль як соціальний феномен [1; 2; 3; 4; 6; 9;10]	2
3.	Мораль і спільноти [1; 2; 3; 4; 6; 9;10]	2
4.	Поняття і структура моральної свідомості [2; 3; 4; 6; 9; 10; 18; 20; 24]	4
5.	Сенс життя і ставлення до смерті. Проблема безсмертя [1;3;4;5;8; 15;17; 24;26;28;29]	4
6.	Категорії моральної свідомості у медичному окресленні [1; 3;4;5;8; 11; 12; 21; 34]	4
7.	Моральна самосвідомість медика [1; 3;4; 5; 8; 11;12;13;14; 18;19; 24]	2
8.	Етика спілкування у сфері медичної діяльності [1; 3;4; 5; 6; 7;8;19; 21;25;32;34;35]	2
9.	Етичні проблеми трансплатології [1; 5; 6;8;16; 17; 19; 23;27]	2
10.	Етичні проблеми абортів, контрацепції та стерилізації [1; 5; 6;8;16; 17; 19; 23;27]	2
11.	Етичні проблеми евтаназії [1; 5; 6;8;16; 17; 19; 23;27]	2
12.	Етичні проблеми генної інженерії [1;5;6;8; 17;25;27; 31;34]	2
13.	Етичні проблеми клонування [1;5;6;8; 17;25;27; 31;34]	2
	Разом за семестр	32

**Перелік семінарських занять
для студентів заочної форми навч. (1 р.10 міс)
та заочної форми
1 семестр**

№ з/п	Тема семінарського заняття	Кількість годин
1.	Категорії моральної свідомості у медичному окресленні [1; 3;4;5;8; 11; 12; 21; 34]	2
2.	Етика спілкування у сфері медичної діяльності [1; 3;4; 5; 6; 7;8;19; 21;25;32;34;35]	2
	Разом за семестр	4

ЗМІСТ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

№ тижня	Зміст самостійної (індивідуальної) роботи	Кількість годин
1	Опрацювання теоретичного матеріалу, першоджерел, підготовка до семінарського заняття «Медична етика у загальній системі етичного знання»	6
2	Опрацювання теоретичного матеріалу, першоджерел, підготовка до семінарського заняття «Мораль як соціальний	8

	феномен»	
3	Опрацювання теоретичного матеріалу, першоджерел, підготовка до семінарського заняття «Мораль і спільноти»	8
4-5	Опрацювання теоретичного матеріалу, першоджерел, підготовка до семінарського заняття «Поняття і структура моральної свідомості»	8
6-7	Опрацювання теоретичного матеріалу, першоджерел, підготовка до семінарського заняття «Сенс життя і ставлення до смерті. Проблема безсмертя»	6
8-9	Опрацювання теоретичного матеріалу, першоджерел, підготовка до семінарського заняття «Категорії моральної свідомості у медичному окресленні»	6
10	Опрацювання теоретичного матеріалу, першоджерел, підготовка до семінарського заняття «Моральна самосвідомість медика»	4
11	Опрацювання теоретичного матеріалу, першоджерел, підготовка до семінарського заняття «Етика спілкування у сфері медичної діяльності»	6
12	Опрацювання теоретичного матеріалу, першоджерел, підготовка до семінарського заняття «Етичні проблеми трансплатології»	6
13	Опрацювання теоретичного матеріалу, першоджерел, підготовка до семінарського заняття «Етичні проблеми абортів, контрацепції та стерилізації»	7
14	Опрацювання теоретичного матеріалу, першоджерел, підготовка до семінарського заняття «Етичні проблеми евтаназії»	7
15	Опрацювання теоретичного матеріалу, першоджерел, підготовка до семінарського заняття «Етичні проблеми генної інженерії»	7
16	Опрацювання теоретичного матеріалу,	7

	першоджерел, підготовка до семінарського заняття «Етичні проблеми клонування»	
	Разом за семестр	86

ЗМІСТ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Заочна форма навчання

№ тижня	Зміст самостійної (індивідуальної) роботи	Кількість годин	
		Заочна (1р.10м.)	Заочна
1.	Опрацювання теоретичного матеріалу по темі: «Медична етика у загальній системі етичного знання» [1;5; 8;23; 25; 27; 30]	6	10
2.	Опрацювання теоретичного матеріалу по темі: «Мораль як соціальний феномен» [1; 2; 3; 4; 6; 9;10]	6	11
3.	Опрацювання теоретичного матеріалу по темі: «Мораль і спільноти» [1; 2; 3; 4; 6; 9;10]	6	11
4.	Опрацювання теоретичного матеріалу по темі «Поняття і структура моральної свідомості». [2; 3; 4; 6; 9; 10; 18; 20; 24]	6	11
5.	Опрацювання теоретичного матеріалу по темі «Сенс життя і ставлення до смерті» [1;3;4;5;8; 15;17; 24;26;28;29]	6	11
6.	Опрацювання теоретичного матеріалу по темі «Категорії моральної свідомості у медичному окресленні» [1; 3;4;5;8; 11; 12; 21; 34]	6	11
7.	Опрацювання теоретичного матеріалу по темі «Моральна самосвідомість медика» [1; 3;4; 5; 8; 11;12;13;14; 18;19; 24]	7	11
8.	Опрацювання теоретичного матеріалу по темі «Етика спілкування у сфері медичної діяльності» [1; 3;4; 5; 6; 7;8;19; 21;25;32;34;35]	6	11
9.	Опрацювання теоретичного матеріалу по темі «Етичні проблеми трансплатології» [1; 5; 6;8;16; 17; 19; 23;27]	7	11
10.	Опрацювання теоретичного матеріалу по темі «Етичні проблеми абортів, контрацепції та стерилізації» [1; 5; 6;8;16; 17; 19; 23;27]	7	11
11.	Опрацювання теоретичного матеріалу по темі «Етичні проблеми евтаназії» [1; 5; 6;8;16; 17;	7	11

12.	Опрацювання теоретичного матеріалу по темі «Етичні проблеми генної інженерії» [1;5;6;8; 17;25;27; 31;34]	6	11
13.	Опрацювання теоретичного матеріалу по темі «Етичні проблеми клонування» [1;5;6;8; 17;25;27; 31;34]	6	11
Разом за семестр		82	142

5. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

I. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності

1). За джерелом передачі та характером сприйняття інформації:

- словесні: лекція (традиційна, проблемна), семінари, пояснення, розповідь, бесіда;

2). За логікою передачі і сприймання навчальної інформації: індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні.

3). За ступенем самостійності і мислення: репродуктивні, пошукові дослідницькі.

4). За ступенем керування навчальною діяльністю: під керівництвом викладача; самостійна робота студентів: з книгою; виконання індивідуальних навчальних завдань

II. Методи стимулювання інтересу до навчання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності:

1) Методи стимулювання інтересу до навчання: навчальні дискусії, створення ситуації пізнавальної новизни; створення ситуацій зацікавленості (метод цікавих аналогій тощо).

6. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Під час проведення поточного контролю та підсумкової атестації студент зобов'язаний:

- виступи на семінарських заняттях;
- мати конспект джерел, обов'язкових для семінарського заняття;
- виконати контрольну роботу
- залік

7. ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Види робіт	Кількість балів
Конспект джерел (перелік наведений у планах семінарських занять)	20
Виступи на семінарських заняттях	40
Контрольна робота	40
Всього балів	100

Кількість балів, що виставляється за семінарське заняття, враховує: усне опитування студентів; вміння відповідати на контрольні запитання та здатність знаходити варіанти підходів до питань.

Облік успішності за усні виступи на семінарських заняттях студентів групи ведеться за **чотирибальною** шкалою Бали за усні відповіді обраховується за формулою:

$$x_7 = \frac{A}{n} \cdot \frac{K}{5}, \text{ де } K=40, \text{ } A - \text{сума усіх поточних оцінок за чотирибальною шкалою (не$$

менше 3), включаючи оцінки «2», n – кількість цих оцінок, $\frac{A}{n}$ – середня оцінка за усні виступи. Кількість балів x заокруглюють до цілих. Якщо середня оцінка поточного контролю менша за 2.5, то $x = 0$.

8. Рекомендована література

Основна література:

1. Грандо А.А. Врачебная этика и медицинская деонтология/ А.А.Грандо.- К.: «Вища школа», 1982. – 168с.
2. Етика: Навч. посібник/В.О.Лозовой, М.І.Панов, О.А.Стасевська, та ін.; За ред. В.О.Лозового; М-во освіти і науки України. – К.: Юрінком Інтер, 2004. – 223с.
3. Етика: Навч. посібник для вузів/Т.Г.Аболіна, В.Вєфименко, О.М.Лінчук. – К.: Либідь, 1992. – 328с.
4. Малахов В. Етика: Курс лекцій: Навч. посібник для вищих навч. закл./ Віктор Малахов; Ред. Світлана Головка (гол.), Тетяна Янголь. – 4-те вид. – К.: Либідь, 2002.- 382с.
5. Матвеев В.Ф. Основы медицинской психологии, этики и деонтологии/ В.Ф.Матвеев.- М. Медицина, 1989.- 178с.
6. Мишаткина Т.В., Денисова С.Д., Яскевич Я.С. Биомедицинская этика. – Мн., 2003. – 320с.
7. Мовчан В. Етика: Навчальний посібник/ Віра Мовчан. – 3-тє вид., виправл. і доп.. _ К.: знання, 2007. – 483с.
8. Назар П.С., Віденський Ю.Г., Грандо О.А. Основы медичної етики/ П.С.Назар, Ю.Г.Віденський, О.А. Грандо. – К.: Здоров'я, 2002. – 156с.
9. Тофтул М. Етика: Навчальний посібник/ Михайло Тофтул; Ред. О.З.Лебедева-Гулей. – К.: Видавничий центр «Академія», 2005. – 414с.
10. Юрій М. Етика: Підручник/ Михайло Юрій.- К: Декор, 2006.- 319с.

Допоміжна література

11. Амосов Н. Книга о счастье и несчастьях/Н.Амосов. – М: Молодая гвардия», 1990. – 238с.
12. Амосов Н.М. Раздумья о здоровье. /Художники: Г.Бойко, И.Шалито/Н.М. Амосов. – М.: «Молодая гвардия», 1978.- 192с.;
13. Амосов Н.М. Энциклопедия Амосова. Алгоритм здоровья. Человек и общество/Н.М.Амосов. – М.: ООО «Издательство АСТ»; Д.: «Издательство Сталкер», 2003. -464с
14. Войно-Ясенецкий В.Ф.(Святитель Лука) Наука и религия/ В.Ф. Войно-Ясенецкий (Святитель Лука) - Симферополь: ОАО «Симферопольская городская типография» (СГТ), 2008.- 160с.
15. Жизнь после смерти /Под ред. П.С.Гуревича – М.: Советский писатель; Олимп, 1991. – 320с.
16. Иванюшкин А.Я. Профессиональная этика в медицине/ А.Я.Иванюшкин.- М.: Медицина, 1990. – 256с
17. Ивашкевич Г.А. Преступление без наказания: Биол. и морально-эт. проблемы пересадки органов и тканей/ Г.А.Ивашкевич – Львов, 1995. – 106с.
18. Лосский Н.О. Условия абсолютного добра. Основы этики/Н.О.Лосский – М.: Политиздат, 1991. – С.24-236.
19. Силуянова И.В. Антропология болезни/ И.В.Силуянова – М.: Изд-во Сретенского монастыря, 2007. – 304с.
20. Скрипник А.П. Моральное зло в истории этики и культуры/ А.П.Скрипник. – М.: Политиздат, 1992. – 351с.
21. Соловьев В. Смысл любви// В.С.Соловьев. Соч. в 2 т. 2-е изд. Т.2. – М.: Мысль, 1990. –

22. Фоменко Л. Сучасна людина і проблеми медичної етики//Проблеми гуманітарних наук. Наукові записки ДДПУ. Випуск п'ятий.- Дрогобич, «Вимір», 2000. – с.27-38.
23. Фоменко Л.К. Некоторые особенности медицинской этики// Гуманізм і моральність: екзистенційні виміри. – Львів: «Край», 1997. – с.131-141.
24. Фоменко Л. Нравственность и здоровье: от этики Абсолюта Н.Лосского к этике благоговения перед жизнью А.Швейцера //Творчість М.О.Лосського у контексті філософії та культури російського Срібного віку: Матеріали Міжнародної наукової конференції 2015р. – Дрогобич, 2016. – с.127-143.
25. Фоменко Л. До питання про співвідношення медичної і християнської етики//Філософські пошуки. Випуск XXXI. – ІФЛІС – ЛФС «Cogito» Видавництво «Центр Європи», Львів-Одеса, 2009. – С.355-364.
26. Фоменко Л. Здоров'я людини: смисложиттєвий зміст//Гуманізм і духовність у контексті культури. Книга друга. – Дрогобич, 1995. – с.208-215.
27. Фоменко Л. Головні спрямування розвитку медичної етики//Єдність істини, добра і краси. Збірник на пошану професора Віри Серафимівни Мовчан/ Дрогобич: Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 2013. – с.232-243.
28. Фоменко Л. Хвороба як життєва та смисложиттєва проблема// Філософські пошуки. Випуск XXIII. – ІФЛІС – ЛФС «Cogito» Видавництво «Центр Європи», Львів-Одеса, 2007. – С.256-266.
29. Фоменко Л.К. Методологічні аспекти здорового способу життя//Науковий часопис НПУ імені М.П.Драгоманова. Серія 15 «Науково-педагогічні проблеми фізичної культури/ фізична культура і спорт» Випуск 13 с.668-672.
30. Федоренко Е.Г. Профессиональная этика/Е.Г.Федоренко – К., 1983 -260с.
31. Фролов И.Т. Перспективы человека/И.Т.Фролов – М: Политиздат, 1983.- 350с.
32. Фромм Э. Медицина и этическая проблема современного человека//Догмат о Христе. – М.: Олимп, ООО «Издательство АСТ-ЛТД», 1998. – 416с.
33. Фуко М. Забота о себе/Пер. с фр. Т.Н.Титовой и О.И.Хомы / М.Фуко.- М., 1998.- 138с.
34. Швейцер А. Культура и этика /Пер. с нем. Н.А.Захарченко и Г.В.Колшанского. – М: Прогресс, 1973. – 344с.
35. Швейцер А.Письма из Ламбарене/Пер. с нем. и примеч. А.М.Шадрина. Статьи Д.А. Ольдерогге и В.А.Петрицкого/ А.Швейцер – Л.: Изд-во «Наука», Ленинградское отделение, 1978.- 390с.

Інтернет ресурси

53. www.ehu-international.org/ – Центр досліджень Європейського гуманітарного університету.
54. www.lib.com.ua/ – електронна бібліотека (Україна)
55. [http:// www.eu.spb.ru](http://www.eu.spb.ru) – Європейський університет в Санкт-Петербурзі.
56. <http://abuss.narod.ru/> – сайт з філософії історії.
57. <http://alledu.eup.ru/> – Безкоштовна електронна бібліотека (монографії, дисертації, книги, статті, новини і аналітика, конспекти лекцій, реферати, підручники). Тематика: історія, філософія, психологія.
58. <http://elibrary.ru/defaultx.asp> – наукова електронна бібліотека.
59. <http://filosof.historic.ru/> – «Електронна бібліотека з філософії».
60. <http://www.ieras.ru/> – Інститут Європи РАН.